

NÁRODNÍ STRATEGICKÝ PLÁN

LEADER 2014+

ZKRÁCENÁ VERZE



STRATEGICKÝ POZIČNÍ DOKUMENT
NÁRODNÍ SÍŤE MÍSTNÍCH AKČNÍCH SKUPIN ČESKÉ REPUBLIKY
PRO PŘÍPRAVU POLITIK ROZVOJE VENKOVA
V RÁMCI PROGRAMOVACÍHO OBDOBÍ 2014 – 2020

LEDEN 2011

Národní strategický plán LEADER 2014+ je strategický materiál, tematicky a časově zaměřený na uplatnění metody LEADER v rozvoji venkova v období po roce 2013. Dokument je zpracován **Národní sítí Místních akčních skupin České republiky**, jako reprezentantem hnutí LEADER v České republice a slouží jako vstupní materiál pro diskusi o budoucnosti metody LEADER v ČR, o jejím uplatnění jak v budoucích programech rozvoje venkova, tak v ostatních aktivitách rozvíjejících a podporujících venkov u nás.

VIZE 2014+

VENKOV JAKO SPOLEČENSTVÍ ŠTASTNÝCH, SPOKOJENÝCH A ZABEZPEČENÝCH LIDÍ, KTEŘÍ UDRŽUJÍ A ROZVÍJEJÍ VENKOVSKÉ HODNOTY V KULTUŘE, V PODNIKÁNÍ I V SOCIÁLNÍCH VZTAZÍCH A SPOLUPRACUJÍ PŘITOM JAK MEZI SEBOU NAVZÁJEM, TAK SE SVÝMI SOUSEDY DOMA I V ZAHRANIČÍ.

VENKOV JAKO SEBEVĚDOMÝ A ROVNOPRÁVNÝ PARTNER MĚSTA, KTERÝ ŠETRNĚ A ODPOVĚDNĚ SÁM HOSPODAŘÍ SE SVÝMI ZDROJI A CHRÁNÍ I ROZVÍJÍ PROSTŘEDÍ VENKOVA, SÍDLA I KRAJINU, ZDĚDĚNÉ PO PŘEDCÍCH, ABY JE V POŘÁDKU ZACHOVAL SOBĚ I PRO BUDOUCÍ GENERACE.

LEADER JAKO METODA

Projekty realizované s pomocí metody LEADER jsou tematicky obdobné akcím realizovaným v jiných programech. **Hlavním přínosem metody LEADER je způsob, jakým jsou akce rozvoje venkova realizovány a vzájemně propojeny** jednak uvnitř venkovských regionů a komunit, jednak prostřednictvím venkovských komunit.

Místní společenství a partnerství občanů, veřejné správy, neziskových organizací a podnikatelů, vytvářející společně organizace zvané *místní akční skupina* (MAS, angl. local action group, LAG), které vypracují strategii rozvoje území a jsou odpovědné za jejich provádění. Filosofie metody LEADER vychází z přesvědčení, že **jedině místní společenství dobře znají silné a slabé stránky daného regionu a jsou schopna sama dobře řešit své vlastní problémy**.

ZÁKLADNÍ PRINCIPY METODY LEADER¹

- 1) existující strategie místního rozvoje
- 2) partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem na místní úrovni tvořící místní akční skupinu (MAS)
- 3) přístup „zdola – nahoru“ při přípravě i realizaci strategie
- 4) integrované a multisektorové akce
- 5) inovační přístup
- 6) spolupráce
- 7) vytváření sítí

V období 2007-2013 je oficiálně metoda LEADER součástí *Programu rozvoje venkova České republiky (PRV)*, kdy projekty, prováděné metodou LEADER tvoří tzv. *IV. Osu* tohoto programu. K realizaci svých strategií bylo vybráno celkem **112 MAS v celé ČR, které do roku 2013 obdrží podporu ve výši 4,5 mld. Kč**.

NÁVRH UPLATNĚNÍ METODY LEADER V POLITICE ROZVOJE VENKOVA 2014 - 2020

V plánovacím období 2014 - 2020 navrhujeme, aby se **metoda LEADER stala součástí všech operačních programů, které budou realizovat své cíle ve venkovském prostoru** a aby tyto programy **začlenily místní akční skupiny jako nedílnou součást své implementační struktury** jako efektivní zástupce venkovských společenství.

Všeobecnou metodou zjišťování a financování specifických potřeb venkovských území by se měl stát přístup LEADER, založený na **integrovaném přístupu a mezisektorovém partnerství** místní veřejné správy, podnikatelského sektoru a občanské společnosti.

Ve vztahu ke *Společné zemědělské politice Evropské unie* považujeme za užitečné, aby v příštím období vznikly pro zemědělství a venkov dvě oddělená pojetí nebo přímo dva fondy s odlišně formulovanými cíli: **zemědělský fond**, zaměřený na ochranu životního prostředí, potravinu a zemědělství, a **fond venkova**, zaměřený na ekonomiku venkova a na rozvoj venkovských regionů a komunit. Tento požadavek **neznamená přímo oddělení těchto dvou fondů pod různé implementační struktury** na úrovni EU a potažmo ČR, ale minimálně **jasné vymezení obou pilířů s možností samostatných přístupů k financování a odlišných administrativních postupů**.

¹ Sedm základních principů metody LEADER stanovuje *Nařízení rady EU č. 1698/2005, Článek 61*, který dále vysvětluje dokument *Fact Sheet: Přístup LEADER – základní příručka* (http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/leader/2006_cs.pdf)

VÝCHODISKA

Metoda LEADER je **efektivní, způsobuje pozitivní změnu, je cílená, plošná a transparentní.**

Venkovská partnerství, která tvoří místní akční skupiny, **respektují své členy a veřejnost, vyváženě formulují své rozvojové strategie a prostřednictvím spolehlivých subjektů uplatňují různé formy jejich naplnění.**

Metoda LEADER prostřednictvím místních akčních skupin nabízí venkovským aktérům (obce, mikroregiony, spolky a neziskové organizace, podnikatelé) **nástroje a otevřený přístup k formulaci a naplňování strategie rozvoje jejich regionu.**

Tento přístup zároveň zajišťuje **koordinaci na úrovni venkovského regionu, spolupráci při využívání dosažených výstupů** a tedy **plošný efekt udržitelného a diverzifikovaného rozvíjení obcí a komunit.**

Partnerství na úrovni venkovského regionu a spolupráce na podkladě toho, čím daný region disponuje, **zapojuje všechny, kteří o to mají zájem, do udržitelného a pestrého rozvoje ve prospěch vyšší kvality života.**

PODKLADY

- Barcova zpráva Evropské komisi
- Zvláštní zpráva č. 5 Evropského účetního dvora (Provádění přístupu Leader pro rozvoj venkova)
- Dosavadní diskuse k Společné zemědělské politice (CAP)
- Střednědobé hodnocení Programu rozvoje venkova v ČR
- Zkušeností místních akčních skupin, které implementují rozvojové strategie venkovských oblastí v období 2004 – 2010
- Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky

CÍLE

Zlepšit zacílení a zvýšit efektivitu využívání zdrojů pro rozvoj venkovského prostoru v letech 2014 - 2020 širším zapojením metody LEADER jak v oblasti spolupráce a sdílení strategií, tak fondů pro rozvoj venkova a zemědělství, fondů kohezních, sociálních a dalších existujících v daném období, a to národních i komunitárních.

Zajistit **rovné příležitosti ve využívání těchto zdrojů pro jednotlivé typy příjemců na venkově**, integrovat politiky i programy tak, aby byly venkovem využitelné a **přinášet inovace** do rozvoje venkova výměnou a sdílením zkušeností v sítích.

Zajistit přístup obyvatel venkova k civilizačním výhodám i adekvátní podmínky pro udržitelný život.

VYUŽITÍ METODY LEADER A STRUKTURY MAS PRO DOSAHOVÁNÍ CÍLŮ

Pro splnění výše uvedených cílů se jeví nutné partnerství - **sdužení kapacit a prostředků obcí, podnikatelů a neziskových organizací** v jednotlivých venkovských regionech i **síťová spolupráce těchto regionů** navzájem. Jako vhodná platforma pro rozvoj takovéto spolupráce na venkově se osvědčila metoda LEADER, jako základní výkonné jednotky pak *kanceláře místních akčních skupin (MAS)*.

Tato decentralizovaná rozvojová struktura pro venkov **bude funkční při jakémkoliv scénáři vývoje společné zemědělské i kohezní politiky v EU**. Ve všech variantách bude **poptávka po koncových výkonných jednotkách** pro území zahrnující 10 - 100 tis. obyvatel, s přímým kontaktem na menší obce do 25 tis. obyvatel, na malé a střední venkovské podnikatele a venkovské neziskové organizace a spolky, se schopností plánovat a realizovat dlouhodobý a udržitelný rozvoj venkova prostřednictvím vlastních i sdílených programů a grantových schémat.

Stávající struktury místních akčních skupin disponují **dostatečným rozhodovacím potenciálem i lidskými zdroji**, které mohou zajistit hladký průběh implementace uvedených politik. Aktuální je také otázka **standardizace procesů** místních akčních skupin, resp. jejich servisních kanceláří a případně jejich **akreditace**, která by umožňovala u vybraných a dostatečně zkušených kanceláří **dosáhnout až úrovně platební agentury** spravující dotační schéma pro danou venkovskou oblast či širší region.

PŘEDPOKLADY VYUŽITÍ NAVRHOVANÉHO SYSTÉMU

- **výrazné zjednodušení procedur a podmínek** jednotlivých nástrojů při zachování nároků efektivnosti a transparentnosti, dle požadavků Evropského účetního dvora
- **zvyšování profesionálních kapacit MAS** ve vztahu k programům, přibližování akreditovaným platebním agenturám
- **jednoduché a přehledné rozlišení operačních programů**, minimální počet operačních programů (např. investiční pokrývající celé území, zaměřené na rozvoj měst a zaměřené na rozvoj venkova)

PRINCIPY

Principy a zásady fungování venkovských místních akčních skupin v roli subregionálních rozvojových kanceláří vychází z osvědčených sedmi principů LEADER (viz výše). Tyto principy dobře odpovídají na výzvy tzv. *Barcovy zprávy* (požaduje mobilizaci místních subjektů, podporu experimentování a posilování institucí).

HLAVNÍ PŘÍNOSY UPLATNĚNÍ METODY LEADER

Propojování témat a cílení podpory – integrované projekty jsou efektivnější a úspornější; směřování podpory odpovídá místní strategii zpracované lidmi, kteří v regionu žijí a organizacemi, které v regionu působí

Zapojování partnerů - více spolupráce, lepší využití lidského potenciálu, násobení efektů

Inovace - zajistí nutné změny pro adaptaci v měnící se společnosti a prostředí

Zacílení na efektivní změnu – regionálně odlišné cíle i postupy uplatňující nástroje: spolupráce, komunikace, finanční podpora a přenos zkušeností

Průběžný monitoring dopadu – na místní úrovni lze dobře monitorovat výstupy a předcházet zneužívání prostředků; místní strategie lze pružně aktualizovat dle momentálních potřeb

Výsledkem uplatňování těchto principů bude **pružná adaptace rozvojových tendencí venkova na měnící se ekonomické, sociální a environmentální podmínky postmoderního světa** s plným zapojením všech partnerů bez vylučování kohokoliv a s **vysokou efektivitou využití veřejných i soukromých prostředků**.

VZTAHY

Mezi stávající strukturou obcí a mikroregionů, podnikatelských sdružení typu agrární či hospodářské komory a sítěmi neziskových organizací a místní akční skupinou jako takovou **není vztah nadřazenosti či podřazenosti. Výše uvedené subjekty si místní akční skupinu vytváří jako subjekt je zastupující, integrující jejich snahy a koordinující rozvoj území.** K dosahování svých zájmů v místní akční skupině delegují jednotlivé organizace své zástupce do orgánů MAS, kde tito vykonávají řídicí a kontrolní funkce. Principy otevřenosti zaručují veřejnou kontrolu a efektivní náklady potřebných projektových výstupů. Tento stávající systém správy MAS v programu LEADER v letech 2007-13 se v České republice osvědčil (vychází ze zkušeností MAS v evropských zemích již od počátku 90. let) a může se dále zdokonalovat a rozvíjet.

TÉMATATA

Základním okruhem témat jsou oblasti stávající **III. a IV. Osy dnešního Programu rozvoje venkova**, tedy rozvoj obcí, drobná infrastruktura, cestovní ruch, obnova a zachování kulturního a historického dědictví, podpora podnikání ve všech formách, specifické vzdělávání, meziregionální a mezinárodní spolupráce.

Nově se navrhuje **rozšířit kompetence místních akčních skupin** i do oblastí, které nebyly obsaženy v dnešním PRV, venkova se však týkají a pokud jsou dnes na venkově podporovány, děje se tak jinými cestami než prostřednictvím MAS. Jedná se o oblast **sociální péče, sportu a tělovýchovy, vzdělávání, využití přírodního a kulturního dědictví, rozvoje malého a středního podnikání, veřejné správy a komunitního rozvoje, sociálního podnikání, dopravy, vědy a výzkumu atd.**

Propojením původních a nových témat dojde k pokrytí problematiky rozvoje venkova v následujících **pěti prioritních osách**.

PRIORITNÍ TEMATICKÉ OSY INTEGROVANÉ POLITIKY VENKOVA

- 1) **Člověk a společnost na venkově** - sociální politika, vzdělávání, zdravotnictví
- 2) **Ekonomika venkova** - malé a střední podnikání, zemědělství, pracovní síla
- 3) **Rozvoj území venkova** - infrastruktura, vybavenost, bydlení, plánování
- 4) **Venkovská krajina a přírodní a kulturní dědictví**
- 5) **Veřejná správa a efektivní, stabilní a bezpečná společnost**

POKRYTÍ

Předpokládáme **100% pokrytí venkovského prostoru** České republiky sítí místních akčních skupin, dobrovolně vytvořených podle stávajících pravidel LEADER (tedy velikost MAS 10 - 100 tis. obyvatel, součástí města max. do 25 tis. obyvatel). I při změnách, které vyhodnocení stávajícího období jistě přinese, lze očekávat, že k dnešním

vybraným 112 MAS by se připojilo cca 40 stávajících nepodpořených či nově založených MAS, **celkem by tedy tímto způsobem mohlo fungovat cca 150 MAS.**

Užití prostředků jednotlivých zapojených fondů a programů by se řídilo pravidly těchto fondů a programů a byla by stanovena administrativní rozhraní pro distribuci podpor prostřednictvím místních akčních skupin a „napřímo“. Např. pro následovníka stávajících Regionálních operačních programů by existovalo rozmezí v podobě velikosti sídel např. 10.000 obyv. - nad tuto hranici by ROP komunikoval s městem přímo, např. v rámci IPRM (Integrovaný plán rozvoje města), pro subjekty z menší obce by byla podpora distribuována prostřednictvím MAS. U jiných programů by mohla fungovat jako rozhodná hranice velikost projektu (např. MAS by v území vyhlášovaly programy podpory pouze pro projekty do 5-10 mil. Kč, větší by byly řízeny přímo příslušným fondem). Z nástrojů tohoto období by bylo možné fungování MAS v těchto programech přirovnat např. k **nositelům grantových schémat.**

FINANČNÍ NÁSTROJE

Vzhledem k prokazatelným výhodám metody LEADER navrhujeme, aby rozvojové programy, kterými se budou v letech 2014 - 2020 implementovat politiky Evropského společenství, v daleko větší míře využívaly postupy založené na metodě LEADER.

Konkrétně navrhujeme, aby se touto metodou realizovalo **50% prostředků programu, odpovídajícího dnešnímu Programu rozvoje venkova**, a to v tematických oblastech odpovídajících dnešní III. a IV. Ose. Dále navrhujeme, aby všechny **ostatní operační programy, které plní cíle na venkově** a mohou zde mít příjemce (malé obce, venkovské školy, mikro-, malé a střední podnikatele, neziskové organizace apod.), **obsahovaly zvláštní osu, realizovanou metodou LEADER, a vyčlenily na ni 10-25% prostředků** tak, jak to odpovídá požadovanému podílu integrovaných a inovativních projektů realizovaných koordinovaným úsilím komunity ve venkovském prostoru. Pokud by tento systém pokrýval území obcí do 10 tis. obyvatel, spadalo by do něj **47% obyvatel ČR.**

Celkový objem prostředků, rezervovaných pro podporu venkova v období 2014 - 2020, by v součtu speciálních venkovských programů a venkovských os ostatních programů měl dosahovat **minimálně 105 mld. Kč** (z celkových cca 60 mld. Kč). Tento požadavek odpovídá částce cca 35 tis. Kč na každého z 3,15 mil. obyvatel venkova.

Průměrná alokace na 1 MAS středně velkého území by pak dosahovala 700 mil. Kč na 7 let, tj. 100 mil. Kč ročně. Venkovské oblasti jsou při takové podpoře **schopny oživit a generovat vlastní zdroje, multiplikovat vložené prostředky** zejména díky využití partnerské spolupráce, kterou MAS animují a podporují.

EFEKTY

Inovace, partnerství, integrace, přidaná hodnota, řízení zdola nahoru a plné uplatnění principu subsidiarity, komunitní zapojení, měřitelné změny (zaměstnanost, kvalita života, vzdělanost, zdraví, ...). Širší uplatnění metody LEADER tak přispěje k naplnění principů a cílů, které samo Evropské společenství předpokládá prosazovat pro komunitární programy v letech 2014 – 2020.